

Malmö högskola

Lärande och samhälle

Skolutveckling och ledarskap

Examensarbete

15 högskolpoäng

**Stödjer modersmålundervisningen tvåspråkiga elever att
lära sig andraspråk?**

*Supports native language teaching bilingual students to
learn a second language?*

Shaimaa Hamad

Lärarexamen 270 hp

2013-05-29

Examinator: Björn Lundgren

Handledare: Elisabeth Söderquist

Tack!

Jag vill tacka alla de som hjälpte mig att skriva min uppsats; min handledare och alla lärare på utbildningen.

Jag vill även tacka min familj för deras stöd och tålamod.

Stort och varmt tack till alla som hjälpte till!

Shaimaa Hamad

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
2. Syfte och frågeställning.....	6
3. Bakgrund och teoretiska utgångspunkter.....	7
3.1 Definitioner av begrepp.....	7
3.1.1 Modersmål.....	7
3.1.2 Modersmållärare.....	8
3.1.3 Tvåspråkighet och flerspråkighet.....	8
3.1.4 Studiehandedning.....	9
3.1.5 Andraspråk.....	10
3.2 Tvåspråkighet och lärande.....	10
3.3 Modersmålsundervisning betydelse.....	12
3.4 Modersmålet och inläring av svenska.....	13
3.5 Pedagogens roll i modersmålsundervisningen.....	14
3.6 Modersmålet och inlärningsmiljö.....	15
4. Metod	16
4.1 Kvalitativ och kvantitativ.....	16
4.2 Metod val.....	17
4.3 Urval	18
4.4 Genomförande.....	19
4.5 Etiska överväganden.....	20
4.6 Reliabilitet och validitet.....	20
5. Resultat och analys.....	21

5.1 Kategori 1: Språket till elever.....	21
5.1.1 Att vara tvåspråkighet.....	21
5.1.2 Nytt språk till eleverna.....	21
5.2 Kategori 2: Läs och skriv färdigheter	22
5.2.1 Att läsa.....	22
5.2.1.a Ljudsystem.....	22
5.2.1.b Diglossi.....	23
5.2.2 Att skriva.....	23
5.3 Kategori 3: Överföring.....	24
5.4 Kategori 4: Trygghet.....	24
5.5 Kategori 5: Undervisningen på både språken.....	24
5.5.1 Tvåspråkiga klasser.....	24
5.5.2 Att uppleva språket	25
6. Diskussion	26
7. Slutsatser.....	29
8. Källförteckning.....	30
9. Bilagor.....	32

1. Inledning

Jag har valt att diskutera ämnet modersmålsundervisning för att jag läser ämnet Arabiska med didaktisk inriktning som huvud ämne på lärarutbildning. Jag vill tydliggöra hur viktig modersmålsundervisningen är för tvåspråkiga elevers språkutveckling och andraspråksinläring i den svenska skolan. Vi lever i ett mångkulturellt samhälle och i många av Sveriges skolor utgör barn med invandrarbakgrund en stor del av elev antalet. I kursplanen för modersmål står det att modersmålet har en avgörande betydelse för utvecklingen av den personliga och kulturella identiteten samt för den intellektuella och emotionella utvecklingen. Ämnet modersmål syftar till att ge elever med annat modersmål än svenska möjligheten att tillsammans med andra vidareutveckla sina kunskaper i modersmålet. Därigenom kan deras självkänsla stärkas och uppfattningen om den egna livssituationen tydliggöras (kursplan, 2000). I modersmålsundervisningen finns stora möjligheter att erbjuda elever med invandrarbakgrund en meningsfull språkutvecklingsmiljö som tar hänsyn till elevernas etniska och kulturella bakgrund. Språk- och kunskapsutvecklingen har ett nära samband med identitetsutvecklingen (Skolverket, 2002). Skolverket betonar också hur viktigt det är att elever utvecklas på modersmålet för att kunna lära sig svenska och för att förstå andra ämnen lättare. ”God kännedom om det egna språket är viktigt för att lära sig svenska och för all annan inläring. Behärskning av modersmålet underlättar hanteringen av abstrakta begrepp. Två språk är positivt i arbetslivet.” (Skolverket, 2002: 49)

De kommande avsnitten beskriver modersmålsundervisningens betydelse för elever med invandrarbakgrunds språkutveckling och lyfter också fram vissa problem områden som har identifierats i forskningen. Vi befinner oss i ett mångkulturellt samhälle därför anser jag att det är viktigt att vi funderar på hur vi ska kunna ge våra tvåspråkiga elever bästa möjliga undervisning och hur vi kan hjälpa eleverna att uppnå goda resultat. Jag vill bidra till fördjupad kunskap kring modersmålets betydelse för andraspråkinläring och skolframgång hos tvåspråkiga elever i den svenska skolan.

2. Syfte och frågeställning

Syftet med arbetet är att undersöka på vilket sätt modersmålsundervisningen kan främja språkutvecklingen hos elever med ett annat modersmål än svenska.

Uppsatsen kommer att fokusera på följande frågeställningar:

- Kan modersmålsundervisningen vara ett stöd för tvåspråkiga elevers andraspråksinlärning?
- Vilken uppfattning har modersmåls lärare och klasslärare om modersmålsundervisningens betydelse för språkinlärningen?
- På vilket sätt påverkar modersmålet elevers lärande?
- Hur påverkar modersmålet miljön i klassrummet?

3. Bakgrund och teoretiska utgångspunkter

3.1 Definitioner av begrepp

3.1.1 Modersmål

Modersmålet eller **förstaspråket**¹ är det språk som en person först lär sig tala som litet barn. Begreppet ”modersmål” ändrades 1975 till ”hemspråk”. Detta skulle tydligare förklara undervisningens syfte, nämligen att träna och undervisa i det språk som talas i hemmet (Hyltenstam Tuomela 1996). 1997 ändrades begreppet återigen till ”modersmål”. Enligt Hyltenstam Tuomela var förklaringen denna gång att termen hemspråk leder till uppfattningen att det utländska språket bara kan användas i informella sammanhang i hemmet. Termen modersmål ansågs vara den rätta formuleringen för att tydliggöra att det handlar om barnets eller elevens första språk. En konsekvens av detta var att utländska elevers olika modersmål jämfördes med de svenska elevernas modersmål, nämligen det svenska språket. Enligt grundskoleförordningen kan elever i grundskolan studera ämnet modersmål som elevens val, alltså som språkval, inom ramen för skolans val eller helt utanför timplanen. Det vanligaste är att undervisningen äger rum utanför timplanebunden tid (utbildningsdepartement, 2009). I grundskoleförordningen, kap. 2, nämns att en elev har rätt till modersmålsundervisning om en eller båda vårdnadshavarna har ett annat språk än svenska som modersmål och om språket utgör dagligt umgängesspråk för eleven. Eleven har rätt att få undervisning i detta språk som ett ämne (modersmålsundervisning) om eleven har grundläggande kunskaper i språket och om eleven önskar få sådan undervisning.

¹ Definitionen hämtad från <http://sv.wikipedia.org/wiki/Modersmål>

3.1.2 Modersmåslärare

Modersmåsläraren är enligt Ladberg (2000) en nyckelperson för eleven eftersom han/hon har kunskaper och erfarenheter som svenska pedagoger inte har. Ladberg menar att en lärare som talar samma språk som elever med invandrarbakgrund är den mest naturliga kunskapskällan. Det är också viktigt för ungdomar att ha förebilder, detta gäller speciellt ungdomar från minoritets grupper. Hon hävdar att positiva förebilder åstadkommer något som ingen pedagog kan efterskapa. En duktig modersmåslärare kan ge eleven en bekräftande bild av sig själv genom att visa att det är möjligt att klara sig i det nya landet (Ladberg, 2000). En viktig uppgift för modersmåsläraren är, menar Paulin (1993), att hjälpa andraspråksinlärare med identitetsutveckling, ge dem sammanhang och kunskap om sitt ursprung och att ha förståelse för deras situation i Sverige. Språket är en viktig del och en väg till kunskap om ursprunget, historien och sammanhanget. Skolverket (2000) betonar v i k t e n a v att läraren som undervisar i modersmål kommer från liknande kulturella områden som barnen. Modersmåsläraren bör dessutom ha goda kunskaper i det svenska språket och om det svenska samhället (Skolverket, 2000).

3.1.3 Tvåspråkighet och flerspråkighet

Flerspråkighet² (även multilingualism eller bilingualism) betecknar förmågan att obehindrat kunna använda mer än ett talat, tecknat eller skrivet språk. En tvåspråkig elev kan både sitt modersmål och ett andraspråk (svenska) och talar båda språken relativt flytande. Håkansson (2003) menar att det finns lika många definitioner av tvåspråkighet som det finns forskare. I sin sammanställning av svensk forskning utgår hon ifrån att tvåspråkighet är när barn eller ungdomar använder mer än ett språk. Även Skutnabb-Kangas (1981) nämner att det finns många definitioner av tvåspråkighet. Hon menar att varje forskare använder en egen definition. En tvåspråkig talare kan beskrivas som en person som har möjlighet att fungera på två eller flera språk i antingen en- eller

² Definitionen hämtad från <http://sv.wikipedia.org/wiki/Flerspråkighet>

tvåspråkiga samfund. En tvåspråkig person kan också beskrivas som en talare som behärskar två språk som en infödd och som identifierar sig med båda (eller alla) språk och (kulturerna), eller delar av dem (Skutnabb – Kangas, 1981: 93). Många forskare som har studerat tvåspråkighet poängterar att det är svårt att bedöma om en person behärskar två språk fullständigt eftersom tvåspråkiga individer använder sitt språk på olika sätt i olika situationer. Tvåspråkighetsforskaren François Grosjean som är verksam i Schweiz hävdar att tvåspråkiga individer har en speciell språklig kompetens och att dessa individer inte motsvarar två enspråkiga individer. Vidare menade han att tvåspråkiga inte skall jämföras med enspråkiga utan med andra tvåspråkiga (Håkansson, 2003).

3.1.4 Studiehandedning

Skolverket (2009) skriver att barn och ungdomar som nyligen kommit till Sverige och inte har tillräckliga språk kunskaper för att följa undervisningen på svenska kan få undervisningen förklarad på sitt modersmål. Föräldrar och skola samtalar om elevens behov av studiehandedning. Det är skolans rektor som bestämmer när och om en elev ska erbjudas studiehandedning på sitt modersmål. Rätten till modersmålstöd, modersmålundervisning och studiehandedning är reglerad i styrdokumentet (Skolverket 2002: 5). Studiehandedning behövs och är till stor hjälp, särskilt för de elever som har goda kunskaper på sitt modersmål och för de nyanlända elever som ännu inte kan svenska. Grundskoleförordningen skriver i kapitel 5, § 2 och § 3 om studiehandedning på elevens modersmål: § 2 ” En elev skall få studiehandedning på sitt modersmål om eleven behöver det.” Studiehandedning är varken undervisning i hemspråksämnet eller i andra ämnen utan just handledning på hemspråket. Studiehandedaren har ansvaret att hjälpa eleven att: få kunskaper i olika ämnen, lära sig ord och begrepp på två språk, lära sig studieteknik, utveckla både sitt modersmål och svenskan, påpekar Paulin, (1993).

3.1.5 Andraspråk

Ett andraspråk³ är ett språk som en person lärt sig efter sitt modersmål i den miljö där språket talas, till exempel vid invandring eller i ett mångspråkigt samhälle. En annan definition av begreppet andraspråk är Skolverkets (2000) som definierar andraspråk som ett främmande språk som finns som ett dominerande språk i samhället (Skolverket, 2000: 4). I Grundskoleförordning (2011:185) i kapitel 14 står det att undervisning i svenska som andraspråk skall om det behövs anordnas för elever som har ett annat språk än svenska som modersmål, och elever som har svenska som modersmål och som har tagits in från skolor från utlandet, samt elever med invandrabakgrund som har svenska som huvudsakligt umgängesspråk med en eller båda vårdnadshavarna. Rektorn beslutar om undervisning i svenska som andraspråk skall anordnas för en elev. En intensiv forskning på hur barn med invandrabakgrund lär sig sitt modersmål och sitt andraspråk har kommit igång i Sverige, enligt Paulin (1993).

3.2 Tvåspråkighet och lärande

Mer än hälften av jordens befolkning är tvåspråkig. Det finns 3000-5000 språk i världen men det finns bara 150 länder (Harding Riley, 1994). Tvåspråkighet är ett högaktuellt ämne i Sverige idag som tas upp och diskuteras både inom skola och forskning nu och förr. Det finns teorier om lärande som den sociokulturella teorin enligt Vygotskij som handlar om att vi lär oss när vi deltar i ett sammanhang, (Forsell 2005, kapitel 4). Det vill säga att interaktion och samspel med andra i vår omgivning är väldigt viktigt för lärande och identitets skapande.” Genom interaktion med andra bygger [...] individen upp sociala erfarenheter som medieras (=förmedlas) genom språket” (Forsell, 2005:120). Antalet invandrarelever i den svenska skolan ökar hela tiden och vissa av dessa elever behöver särskilda åtgärder för att de ska kunna vara delaktiga i undervisningen. Lärare arbetar i en värld av förändring och måste ständigt anpassa sig efter denna (Hargreaves, 1998: 52). Här menar författaren att läraren i ett samhälle som ständigt förändras bör anpassa sig efter detta för att kunna hjälpa eleverna att utvecklas på ett sätt som hjälper dem till bättre kunskap och att få högre betyg i skolan.

³ Definition hämtad från <http://sv.wikipedia.org/wiki/Andraspråk>

I Sverige lever vi i ett mångkulturellt samhälle. Allt fler invandrare söker sig hit och många elever i den svenska skolan har därför ett annat modersmål än svenska. Detta betyder att vi möter allt fler tvåspråkiga elever i den svenska skolan och därför är det nödvändigt att man som pedagog är medveten om vad det verkligen innebär att vara tvåspråkig. Skolverket(2002) betonar hur viktigt det är att elever utvecklar båda sina språk. Tvåspråkiga elever måste få möjlighet att utvecklas språkligt, kunskapsmässigt och kognitiv i både språken i ett sociokulturellt stödjande miljö (Skolverket, 2002: 72). Alla elever som är tvåspråkiga har alltså rätt till undervisning på sitt modersmål och det är skolans uppgift att ge dem detta i en miljö där de kan utvecklas och växa med hänsyn till deras bakgrund. Det är viktigt att alla pedagoger inser hur viktig en elevs modersmål är för utvecklingen av deras andraspråk. Det gäller inte bara hur mycket man arbetar med språket utan också hur man förhåller sig till språk i överlag och hur man förhåller sig till tvåspråkiga elever. Man borde därför som pedagog vara väl medveten om de signaler man sänder ut. Tvåspråkiga elever bör få känna att deras språk är viktigt och bör utvecklas. Skolverket (2002) skriver att det är viktigt att individen får stöd att förstärka sitt modersmål och att få uppmuntran att gå vidare med både fördjupning och breddning av olika språk till nya kompetenser. Språk kunskaper är en styrka och ökar individens möjligheter att fungera och klara sig i ett mångkulturellt samhälle med kontakter från världens alla hörn. Utöver det bidrar dessa kunskaper till öppenhet och förståelse av andra kulturer och tankesätt (Skolverket, 2002: 16). Eleverna som undersökts i denna uppsats går i årskurs fem och kan oftast läsa och skriva svenska och arabiska men de saknar innebörden av viktiga begrepp, som behöver förklaras och tydliggöras för att eleverna till fullo ska kunna tillgodogöra sig undervisningen i klassrummet. En större andel av pedagogerna i min undersökning jobbar mycket med ordkunskap och använder sig av ett speciellt läromedel i svenska som andraspråk. Detta läromedel främjar inläringen av vardags begrepp samt specifika ämnes begrepp vilket gör att eleverna på sikt kommer att kunna tillgodogöra sig klassrumsundervisningen bättre.

3.3 Modersmålsundervisning betydelse

Forskningen visar att modersmålsundervisningen har stor betydelse för andraspråksinläraren. Hyltenstam Toumela (1996) hävdar att det åtminstone finns tre olika sätt att argumentera för behovet av modersmålsundervisning. Ett av dessa är att beakta argumenten i motivet som påverkade att modersmålsreformen (den s.k. hemspråkreformen) från 1977 genomfördes. Detta sätt betyder, som redan berörts i föregående avsnitt, att de huvudsakliga motiven som låg bakom att modersmålsreformen från 1977 genomfördes var att man ville betona modersmålets vikt för individens språkutveckling och etniska kulturella identitet. Betoning på etnisk identitet innebär, enligt Hyltenstam Toumela, att man vill lyfta fram två demokratiska mål, nämligen "jämlighet" och "valfrihet". "Jämlighet" för att invandrare och svenskar har samma rättigheter i det svenska samhället. För att invandrarnas integration ska möjliggöras måste de behärska svenska språket. Kulturell "valfrihet" innebär att invandrare får bestämma frivilligt i vilken grad de vill medverka i svensk kultur såväl som i vilken grad de vill bevara sin egen kultur. För att möjliggöra valfrihet är det nödvändigt att samhället stärker inläringen både av modersmål och av svenska språket (Hyltestam Toumela, 1996, s. 30). Betoning på språkutveckling innebär att man ville ändra syn på tvåspråkighet för att inte bara betrakta tvåspråkighet som ett problem utan även som förmåga att utveckla två språk (Hyltenstam Toumela, 1996, s. 30-31).

Ett annat sätt är att beakta språkutveckling utifrån enskilda individers eller familjers perspektiv. Det innebär att för många individer och familjer i ett mångkulturellt samhälle finns det ett behov av att kunna landets språk och sitt ursprungslands språk. Detta för att kunna fungera socialt, och eventuellt även yrkesmässigt, med hela sin omgivning. Detta kan tyckas enbart vara för individens skull men med den ökande rörlighet som finns i samhälle, därför är denna typ av kunskap säkerligen också till nytta för samhället i stort. Det är dock viktigt att komma ihåg att svaga och grunda språkkunskaper, särskilt hos unga, kan kamoufleras av ett utvecklat "ytflyt"(Hyltenstam Toumela, 1996 s. 33). Det är därför av vikt att språkundervisning även fokuserar på komplicerade begrepp och ord, samt deras korrekta användning. Detta görs bäst väl organiserat, inte genom ytliga sociala kontakter. Det tredje sättet innebär att man genom det internationella forskningsunderlaget vill visa att modersmålsundervisning spelar en viktig roll inte bara för utveckling av modersmålet utan också för utveckling av svenska

som andraspråk (Hyltenstam Toumela, 1996, s. 36). Dessutom är det viktigt för elevers integration både i skolan och i samhället, och det som ⁴"svensk och internationell forskning visar att modersmålsundervisningen är bra för integrationen". Det säger Kenneth Hyltenstam, professor vid Centrum för tvåspråkighetsforskning, Stockholms universitet, som under lång tid forskat om bland annat modersmålsundervisningens betydelse.

3.4 Modersmålet och inläring av svenska

Kursplaner för grundskolan, (1996), Utbildningsdepartementet i modersmål belyser bland annat att språkinläring är starkt förknippad med modersmålet och att befästa kunskaper i det egna språket är en väg till att lära sig svenska. Det är tydligt att ett av de huvudsakliga målen som elever med invandrarbakgrund bör uppnå är att stärka svensk kunskaperna. Men inläring av svenskan, det vill säga andraspråket, främjas om barnet har en god och komplett utveckling av sitt förstaspråk. Barnet, i en normal utveckling, kan lyckas nå språkliga och begreppsliga nivåer effektiva för kommunikation och det egna tänkandet på sitt andraspråk om modersmålet är väl utvecklat (Hyltenstam Toumela, 1996, s. 110). Problem kan uppstå när eleverna i orienteringsämnen måste använda sig av abstrakta begrepp. På högstadiet kan det hända att nya lärare inte förstår elevernas sätt att uttrycka sig på sitt andraspråk. När eleverna får större ansvar för sitt lärande och att arbetsformerna på högstadiet förändras kan också innebära problem. På gymnasiet ökar kraven ytterligare och eleverna måste bli mer självständiga vilket kräver djupare språk kunskaper än tidigare (Ladberg, 1999, s: 98).

Problem uppstår, om brister i modersmålsundervisningen inte uppmärksammas i tid. För att kunna komma över språksvårigheterna och att lära sig behärska svenska språket är det viktigt, enligt Hyltenstam Toumela, att barnets första språk får en fullständig utveckling. Tvåspråkighet kan inte utvecklas genom att man bara satsar på ett enda språk. För att tvåspråkighetsutvecklingen ska bli optimal krävs det att bar med invandrarbakgrund inte bara lär sig majoritetsspråket, i vårt fall svenskan, utan att de även får ett starkt stöd i sin första språkutveckling, både från familjen och skolan (Hyltenstam Toumela, 1996, s. 41).

⁴ <http://hd.se/landskrona/2007-10-17/modersmaalsundervisning/>

Det finns två viktiga aspekter av språkförmågan hos tvåspråkiga personer som man ska ta hänsyn till. Dessa två aspekter, nämner Cummins, är, å ena sidan BICS, basic interpersonal communicative skills (grundläggande mellanmännisklig kommunikativ förmåga (övers. Skutnabb-Kangas). Den delen av språkförmågan baseras på hur genuin man låter, samtalspråk och det vardagliga ordförrådet. Skutnabb-Kangas benämner detta "ytflyt". Den andra aspekten av språkförmågan kallar Cummins CALP, cognitiv/academic language proficiency, (Kognitiv/skolframgångsmässig språkfärdighet. (övers. Skutnabb-Kangas) Den delen syftar till en mer avancerad nivå av språkbehärskning, att man måste behärska ett mer varierande ordförråd som till exempel synonymer, analogier och idiomatiska uttryck. Skutnabb-Kangas betecknar detta som "tankeverktyg" (Cummins 1979 i Skutnabb-Kangas, 1981, s:113). "Ytflyt" och "tankeverktyg" har ett obetydligt samband med varandra. Om en person har ett bra "ytflyt" i sitt andraspråk betyder det inte nödvändigtvis att hon även är skicklig på att använda språket som "tankeverktyg" (Skutnabb-Kangas, 1981, s: 113). Det går lättare och snabbare för ett barn att nå en liknande nivå i "ytflyt" som jämnåriga infödda barn men det är svårare och går långsammare för ett barn att kunna använda ett språk som "tankeverktyg" i jämförelse med de infödda barnen (Ladberg, 1999, s: 29).

3.5 Pedagogens roll i modersmålsundervisningen

Det finns många studier som visar att modersmålsundervisning betyder mycket för att barn med invandrabakgrund ska lära sig svenska ordentligt och komma in i samhället. Modersmålet är en identitet. Den som får undervisning i sitt modersmål får det lättare att lära sig andra språk⁵, säger Sylwia Wiczorek, lärare på Språkcentrum i Göteborg. Det finns flera metoder och arbetssätt som pedagogen kan använda sig av för att hjälpa eleverna på ett konstruktivt sätt lära sig gynna och stimulera deras språk- och kunskapsutveckling. Lpo94 (Skolverket, 1994) belyser att läraren har ett stort ansvar när det gäller att stödja alla elever i deras språk- och kunskapsutveckling. Under "Skolans värdegrund och uppdrag" står det på följande: Undervisningen ska anpassas efter varje elevs förutsättningar och behov. Den ska med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper främja elevernas fortsatta lärande och

⁵/>4http://www.vartgoteborg.se/prod/sk/vargotnu.nsf/1/utbildning.modersmalsundervisning_viktig_for_att_lara_sig_svenska

kunskapsutveckling (Lpo, 94: 4). Läraren skall känna till elevens starka/svaga sidor och arbeta utifrån elevernas behov. Hon skall till exempel hjälpa eleven med att strukturera upp sitt arbete samt hjälpa eleven med olika studietekniker (Almgard & Qamhawi 1993).

3.6 Modersmålet och inlärningsmiljön

Arbetsmiljön spelar en stor roll för barnens trygghet och därmed deras inläring nämner (Ladberg, 2003). Vidare betonar Ladberg att lärare som undervisar tvåspråkiga elever bör se till att eleverna känner sig trygga. När barnen är trygga och känner sig bekräftade behöver man inte bekymra sig så mycket om språket, det kommer understryker Ladberg (Ladberg, 2003: 152). Paulin (1993) nämner också att läs- och skrivinläring i en stimulerande miljö och i ett meningsfullt sammanhang hänger nära ihop med utvecklingen av elevernas kulturella identitet. Ladberg skriver också att en elev med ett gott självförtroende vågar ge sig in i samtal och prova nya sätt att uttrycka sig språkligt. Denna elev har goda förutsättningar att utveckla sina språk, bland annat svenska. Ett viktigt sätt att stimulera en elevs språkutveckling, är att stärka dennes självförtroende. En av modersmållärares viktigaste uppgifter är därför att skapa trygghet för elever, hävdar Ladberg (2003). De elever som lär sig ett nytt språk behöver hjälp av en vuxen som talar deras modersmål och på det viset kan de känna sig mer trygga och vågar mer att läsa eller delta i klassens uppgifter.

En trygg miljö bidrar till en bra och konstruktiv språkinlärningsprocess där modersmålet har stor betydelse för språkutvecklingen.

4. Metod

I detta avsnitt kommer jag att nämna de undersökningsmetoder som jag har använt mig av i arbetet för att uppnå syftet (Se 1.1) samt behandla termerna kvantitativa och kvalitativa studier.

4.1 Kvalitativ och kvantitativ

Forskning kan delas in i två huvudkategorier med avseende på flera olika faktorer i studierna. Dessa är kvantitativ forskning och kvalitativ forskning. Förenklat kan man säga att den kvantitativa forskningen ger resultat i form av siffror, konkret angivna mängder, tillfällen (när och hur ofta), svar som kön, ålder, utbildning och andra saker som är möjliga att räkna på. De är faktorer som vi enkelt kan kvantifiera. När man studerar något kvantitativt kan detta göras via t.ex. frågeformulär, enkätundersökningar, experiment och strikt utformade intervjuer utifrån det forskaren vill ha svar på. Den kvalitativa forskningen går dock mer in på djupet och försöker beskriva hur, vad och varför saker och ting sker och tolkar detta utifrån dess kontext och dess sammanhang. Syftet med den metoden att ”Den kvalitativa forskningsintervjun försöker förstå världen från undersökningspersonernas synvinkel, utveckla mening ur deras erfarenheter, avslöja deras levda värld som den var före de vetenskapliga förklaringarna” (Kvale Brinkmann s. 17, 2009). Kvalitativt innebär alltså inte i forskningssammanhang på något vis att studien håller högre kvalitet än en kvantitativ studie vilket kanske kan vara lätt att tro utan inblick i vetenskaplig terminologi. I den kvalitativa forskningen är det en fråga om t.ex. observationsstudier av olika slag, tolkning av texter eller t.ex. intervjuer med enskilda personer eller fokusgrupper. I dessa intervjuer är diskussionen öppen och fokuserar på deltagarens åsikter, upplevelser, känslor, attityder och minnen etc. Därifrån växer en teori fram under arbetets gång och sedan struktureras denna upp och genererar en djupgående bild.

Jag har valt att göra en kvalitativ studie och jag har valt att genomföra intervjuer. Intervjun är en scen på vilken kunskap byggs upp genom samspelet mellan intervjuare och intervjuperson (Kvale, 1997).

4.2 Metod val

I mitt arbete har jag valt intervjuer som undersökningsmetod eftersom jag är intresserad av lärarnas uppfattningar kring modersmålsundervisningen av tvåspråkiga elever med invandrarbakgrund som har arabiska som modersmål och svenska som andraspråk. Och för att kunna utföra undersökningen har jag valt att intervjua både modersmåls lärare och lärare som undervisar i svenska som andraspråk. Intervjuer är ett sätt att få kunskap genom samtal, (Kvale, 1997) vilket även jag har haft som ambition att få. Stukát (2005) hävdar att intervju som metod är starkt beroende av vad intervjuaren har för förmåga och färdigheter, det krävs både goda förkunskaper och god psykologisk förmåga (Stukát, 2005: 39). Man kan bland annat välja att genomföra intervjuer genom den strukturerade eller den ostrukturerade intervjuformen menar Stukát (2005). Jag har i mitt arbete kombinerat strukturerade och ostrukturerade former. En guide innehållande öppna frågor har utformats till en skriftlig enkät. Intervjuguiden togs fram med utgångspunkt från arbetets syfte, och gav en inblick om ämnet till lärarna.

Intervjuade lärare:

Zahra är behörig modersmåslärare och utbildad på Malmö Högskola. Hon har jobbat som modersmåslärare i arabiska på grundskolan i nio år. Hon kommer från Irak och är civilingenjör från början.

Ali är modersmåslärare och har en akademisk utbildning med inriktning mot undervisning i matematik på högstadiet och i gymnasieskolan från Irak. Denna utbildning har han fått validerad här i Sverige. Han är behörig som matematiklärare i grundskolan, dessutom undervisar han i arabiska som modersmål i grundskolan.

Pia är klasslärare och undervisar i svenska som andraspråk, matematik och engelska. Hon har 10 års yrkeslivserfarenhet.

Lars är NO-lärare och han undervisar också i svenska som andraspråk. Han har många års lärarerfarenhet. Ursprungligen kommer han från Finland, där han också gjorde sin lärarutbildning.

Jonas är ung och har arbetat några år som lärare. Han är SO-lärare och har jobbat både på gymnasiet och i grundskolan.

4.3 Urval

Mitt urval har bestått av fem arabiska modersmåslärare och lärare i svenska som andraspråk. Det är lärare i grundskolan och som undervisar elever med invandrarbakgrund. Urvalet av de lärare som intervjuats gjordes bland lärare som jag tidigare kommit i kontakt med under min verksamhetsförlagda utbildning. En förfrågan via telefonsamtal och e-post gjordes till lärarna där jag frågade om de var villig att delta i undersökningen. De som lämnade sitt intresse tog jag senare kontakt med via telefon för att komma överens om tid och plats för intervjun. Lärarna var både män och kvinnor i olika ålder. Stukat (2005) menar att vid en kvalitativ undersökning bör urvalet av informanter utgå från ett antal karaktäristiska drag som syftar till att skapa de bästa möjligheterna för att finna svar på de frågor som eftersöks. Urvalen kan byggas på exempelvis kön, ålder, geografi och utbildningsgrad. Jag valde dessa intervjupersoner för att de arbetar i en verksamhet där det

finns många elever med invandrarbakgrund. Skolan ligger i ett mångkulturellt område.

4.4 Genomförande

Tillsammans med läraren har jag kommit överens om att välja en lämplig plats där intervjuerna skulle kunna utföras utan problem eller förseningar. Kvale (1997) poängterar att det är betydelsefullt att skapa en förtroendefull atmosfär och att intervjun ska bli likt ett avslappnat samtal där informanterna känner sig bekväma i miljön. Före varje intervju informerades lärarna om bakgrunden till studien och syftet med frågorna som skulle ställas. Jag la stor vikt vid frågorna och hur jag skulle formulera dem för att de skulle passa till mitt tema, samt väcka lärarens intresse kring syftet. Jag har skrivit ner det som jag tycker passar mitt tema och syfte. Jag valde att inte ordagrant skriva ner vissa stycken av intervjuerna eftersom informanterna även pratade om sådant som inte tillhörde mitt uppsatsskrivande. Enligt Kvale (1997) finns det inga standardregler för hur utskriften av en intervju ska ske utan det är forskarens roll att avgöra hur mycket som ska skrivas ut. Dessutom nämnde jag i min undersökningsanalys några citat av informanter. Jag valde att behålla relativt många citat från intervjuerna eftersom jag anser att citaten ökar trovärdigheten i arbetet.

Intervjun tog ungefär 45 minuter. Under intervjun valde jag att anteckna vad informanten sa. Det var tillfredställande. Jag valde att intervjua fem lärare. Det är viktigt att intervjua rätt antal personer för att uppfylla undersökningens syfte, påpekar (Kvale, 1997). Antalet personer tillåter dock inte att generalisera eller dra vidare slutsatser om variationen i uppfattningar. Jag valde att begränsa undersökningen genom att endast intervjua lärare som undervisar svenska som andraspråk och modersmåls lärare som har arabisktalande elever i en grundskola i ett område med hög invandratäthet. Syftet med det är att se fenomenet/ problemet ur två perspektiv. Undersökningen och analysen utgår ifrån innehållet i mina intervjuer med de fem lärarna.

4.5 Etiska överväganden

När man gör intervjuer bör man ta hänsyn till etiska perspektiv. I etiska överväganden kommer de fyra grundläggande kraven om information, samtycke, konfidentialitet och nyttjande särskilt att beaktas under hantering av intervjuerna och i behandlingen av materialet från dessa. Syftet med lagen, och likaså riktlinjerna, är att skydda människan och respekten för människovärdet vid forskning (2003:460,1). Jag har uppfyllt dessa krav genom att jag före intervjun presenterade mig och redogjorde för studiens syfte och såg till att deltagandet var frivilligt samt att jag erhöll samtycke från respondenterna om hur intervjumaterialet skulle komma att hanteras. Detta gjorde jag både muntligt och skriftligt. Det är viktigt att respektera allas åsikter och känslor och att använda den information man får på ett säkert sätt och att inte under några omständigheter lämna vidare materialet.

4.6 Reliabilitet och validitet

Validitet och reliabilitet handlar om att kunna beskriva att man har samlat in och bearbetat data på ett intressant, pålitligt och begripligt sätt. Validitet handlar om att veta att man undersöker det man faktiskt avser att undersöka. I min uppsats handlar validiteten om att jag har undersökt det jag har nämnt i syftet och att jag använder de frågeställningar som jag redogjort för i början av min uppsats. Jag har också sökt efter forskning som behandlar det ämne jag valt och jag har genomfört och bearbetat intervjuerna. Kvale (1997) nämner att validiteten vid en intervju kännetecknas av tillförlitligheten hos intervjupersonerna och kvaliteten på själva intervjun. Han menar att det bör ingå att ifrågasätta vad som sägs och att ständigt kontrollera den erhållna informationen (Kvale, 1997). Reliabilitet handlar om hur tillförlitligt resultatet av en undersökning är. Reliabiliteten beskriver hur pass tillförlitlig själva undersökningen av ett ämnesområde är. I min uppsats försöker jag att återge vad andra har skrivit och bearbetat på ett korrekt sätt.

5. Resultat och analys

5.1 Kategori 1: Språket till elever

5.1.1 Att vara tvåspråkig elev

Många lärare har påpekat att risken är stor att man kan bli halvspråkig, vilket kan leda till otrygghet och våldsamt. "Att åtskilliga elever är halvspråkiga märks på deras sätt att uttrycka sig. De ersätter ofta ord med kroppsspråk", säger den intervjuade modersmålläraren Zahra. En blandning av svenska och arabiska är inte ovanlig, det vill säga att vissa elever säger halva meningen på arabiska och halva på svenska, förklarade den intervjuade läraren Lars. Ordkunskap kan överföras från modersmålet till svenskan, enligt lärarna. De menar att elever som har ett stort ordförråd på sitt modersmål kan överföra sina kunskaper till svenskan. Har eleven ett fattigt ordförråd kan det vara svårt att överföra kunskaper/ord/begrepp från arabiska till svenska, säger flera av de intervjuade lärarna.

5.1.2 Nytt språk för eleverna

Enligt Lars får eleverna hjälp att möta det nya språket genom att de får modersmålsstöd. I skolan, säger Zahra, att elever som börjar läsa svenska ibland har svårigheter att förstå, därför behöver de hjälp av modersmållärare för att få tydliga förklaringar till olika ämnesbegrepp och för att få hjälp att tolka och förstå instruktioner. Eleverna ska dock utsättas för en språklig utmaning, inte för svår, och inte för lätt, enligt Lars och Jonas. De menar också att det inte ska vara för hög nivå på det nya språket från början. Det kan vara bra om språket ligger på lagom nivå för då kommer eleverna att lära sig lättare. Enligt Vygotskij ska läraren utmana eleven genom att ge uppgifter som ligger precis i överkant av det eleven kan så att det blir en utmaning för eleven att klara att lösa uppgiften tillsammans med andra (det som ligger precis i överkant av elevens förmåga kallas för den approximativa utvecklingszonen). Lars, Jonas och Zahra har kommit överens att om mötet mellan eleverna och det nya språket är positivt i början leder det till bättre skolframgång. Blir det första mötet med det nya språket en negativ upplevelse kan det leda till att eleverna blir besvikna och vill därför inte lära sig mer.

5.2 Kategori 2: Läs och skriv färdigheter

5.2.1 Att läsa

Att läsa är en viktig del i elevens utveckling och inlärningsprocess i skolan, säger alla lärare; eftersom elever som läser mycket blir bättre på att skriva. Läsningen berikar elevernas ordförråd påstår informanterna. Zahra betonar att hon väcker elevers intresse kring bokläsning genom att låta eleverna själva välja vilka böcker de vill läsa eller är intresserade av; på det sättet kan de läsa och förstå ett mer avancerat språk än om vi lärare skulle välja ointressanta böcker till dem och tvinga dem att läsa sådana böcker som de tycker är tråkiga, menar hon. Zahra fortsätter att det finns olika sätt att jobba med elever för att göra en lektion mer intressant. Ett sätt är att göra läsningen meningsfull är att jobba med båda språken samtidigt: både svenskan och arabiskan, menar Zahra, De kan man göra genom att få hjälp av modersmåsläraren. Tvåspråkiga klasser är ett bra exempel där klasslärare och modersmåslärare jobbar tillsammans parallellt. När de har högläsning på svenska så har de samma bok på arabiska, och det gäller även nyanlända elever som går i förberedelseklass.

a. Ljudsystem

Vid en jämförelse mellan olika språks ljudsystem finner man både likheter och skillnader, enligt Pia, en av de intervjuade lärarna. Ljudsystemet i svenskan och arabiskan är generellt annorlunda. "En likhet är att alla språk i världen har vokaler och konsonanter. Och språk skiljer sig åt när det gäller antal fonem (ljudenheter) och hur olika fonem kan kombineras", säger Zahra. Man kan inte stavningsreglerna om man inte hör eller inte kan skilja på långa och korta vokaler i svenskan. En tvåspråkig elev kan alltså ha svårigheter med att behärska och uttala de olika främmande kombinationerna av ljudenheterna. För att bygga ut läsandet och skrivandet krävs det att man har förutsättningarna för att kunna koppla ljud och kombinationer av ljud till bokstäver och ord. Utan baskunskaper i form av ett väl etablerat ljudsystem kommer läsinläring att byggas upp på en mycket osäker grund (Hultinger Wallentin, 1996: 89). Man kan utnyttja de ljuden som är lika för att hjälpa eleven med uttalet. Det finns liknande bokstäver i båda språken, bokstäver som uttalas på samma sätt, som till exempel:

Han= /h/ som i det arabiska ordet hodhod (en fågel). Vidare hävdar Zahra att läraren kan hänvisa eleverna till att i arabiska finns det också vokaler som liknar de i svenskan, fast uttalet är lite annorlunda. På det sättet får eleverna en bra uppfattning om hur språken fungerar på olika sätt, menar hon. Enligt modersmålläraren Ali använder vissa elever arabiska för att komma ihåg hur ett ord uttals på svenska, det vill säga att de skriver de svåra svenska orden på arabiska för att sedan kunna uttala dem på rätt sätt.

Pia lägger stor vikt vid relationen mellan ljud och skrift, som är en process där eleven själv kan känna och lära sig stegvis och att kunna läsa är en färdighet som kan hjälpa till att utveckla andra färdigheter. Hon menar att den mekaniska processen i ljudsystemet kan överföras mellan språk, och sedan till skrift som också är en viktig del av helheten i en inlärningsprocess.

b. Diglossi

Arabiska språket har flera uttalsvarianter; fusha och ett antal dialekter, hävdar alla modersmållärare. Fusha är skriftspråket som används vid till exempel böner, tal eller föredrag medan andra varianter av dialekter används vardagligt i hem och familj, i diskussioner och vid handel och på marknader, påpekar alla modersmållärare. Klyftan mellan fusha och andra dialekter är stor i arabiska språket. Ali menar att "i Läs- och skrivinläring använder han fusha medan i de vanliga diskussioner eller vid tillfälliga svåra meningar talas de olika dialekter för att underlätta för eleverna de svåra meningarna i texterna" säger Ali. I klassrummet används språkblandningen mellan fusha och kodväxling, hävdar alla modersmållärare.

5.2.2 Att skriva

Att skriva är en viktig del i elevers inlärningsprocess, och är en produktiv färdighet, förklarar Jonas. Det kan vara lätt för eleverna att överföra skrivandet från modersmålet till svenska i vissa fall, menar lärarna. Lars säger att det är bra om eleverna kan skriva på arabiska trots att de skriver från höger till vänster för det är viktigt att kunna modersmålet. Pia menar att det är det praktiska skrivandet på arabiska som eleverna kan dra nytta av när de skriver på svenska.

5.3 Kategori 3: Överföring

Modersmåslärarna betonar att då eleverna lär sig och kan modersmålet, först då blir det en bra väg till svenskan. Det är lättare att utgå från det muntliga språk som eleverna redan har, hävdar dem. På det här sättet lär de sig snabbt att skriva eftersom de har den muntliga kompetensen. Hyltenstam & Tuomela (1996) påpekar att det är omöjligt för ett barn att skaffa sig kunskaper på ett språk som barnet inte behärskar. Den bästa överföringen av kunskap sker via språket och det är en stor skillnad på att kunna ett språk så det räcker för vardagskommunikationen och att behärska språket så den fungerar effektivt för att överföra kunskap. Denna färdighet kan sedan lättare överföras till svenska och på så sätt kan en fungerande flerspråkighet utvecklas, menar dem vidare.

5.4 Kategori 4: Trygghet

Trygghet är en viktig aspekt i lärandet, påpekar alla de intervjuade lärarna. Arbetet i skolan präglas av inställningen att flerspråkiga elever framför allt behöver trygghet för att stimuleras och utmanas i sitt lärande. Enligt de intervjuade lärarna får det inte vara för tryggt i klassrummet och på skolan. Lite utmaning är också viktig för att eleverna ska komma in i det nya samhället och lära sig det nya språket, säger Jonas.

5.5 Kategori 5: Undervisningen på båda språken

5.5.1 Tvåspråkiga klasser

I skolan finns det något som kallas **tvåspråkiga klasser**. Under intervjuerna kom jag fram till att det finns tvåspråkiga klasser från årskurs ett till årskurs tre där de elever går som har valt att studera arabiska och svenska parallellt. Jag fick möjlighet att närvara i dessa klasser och se närmare hur lärarna arbetar i klassrummet. Både Pia, som är klasslärare och Zahra, som är modersmåslärare, hävdar att elever som går i de här klasserna behärskar båda språken bra, alltså både arabiskan och svenskan. När det gäller hemspråksundervisning som stöd för inläring av svenska skriver Hyltenstam & Tuomela att barnets språk- och

begreppsutveckling sker parallellt så att de påverkar och stödjer varandra. Ju mer utvecklat första språket är desto mer kan barnet förstå av mer abstrakta fenomen eller begrepp.

"Vi planerar lektionerna tillsammans i förväg för att undervisningen sker på ett bra sätt" säger klass lärare Pia. Svenskläraren börjar lektionen med ett valt ämne som till exempel "mätning" på svenska. Sedan gör modersmålläraren samma lektion på arabiska. Samma sak när lärarna väljer en bok och läser för eleverna på morgonen. De brukar välja samma bok på båda språken. Svenskläraren läser först boken på svenska och när hon är färdigt med boken så läser modersmålläraren samma bok på arabiska. "På det här viset förstärker vi elevernas information på båda språken, och det är målet", säger Pia och Zahra. Resultatet blir att eleverna får möjlighet att erhålla samma information två gånger men på två olika språk.

5.5.2 Att uppleva språket

Att uppleva språket är att lära sig det, menar Jonas. Alla lärare som jag intervjuat är överens om att eleverna behöver uppleva språket för att det ska bli lättare för dem att lära sig det nya språket. Lars betonar också att "det är viktigt att eleverna utsätts för språket i tillräckligt utsträckning för att de ska kunna lära sig". Han menar att eleverna bör få vara på en skola där man pratar svenska med klasskamraterna på rasterna. På det viset får eleverna en snabb och effektiv inläring i skolan. Det händer ofta att vissa elever använder "kodväxling" när de pratar eller försöker diskutera något under en lektion; när svenskan inte räcker till används modersmålet för att ersätta de svåra orden på svenskan. Sedan, fortsätter Lars och Jonas, är det inget problem om elever använder vissa ord på arabiska för att klara sig i en diskussion. Där är modersmållärarens närvaro viktig för att översätta de arabiska orden till svenska.

6. Diskussion

Mitt syfte med uppsatsen är att svara på följande frågor:

- Kan modersmålsundervisning bli ett stöd till tvåspråkiga elevers språk utveckling, alltså andraspråks inläring?
- Vilka uppfattningar har modersmållärare och klass lärare angående modersmålsundervisningen?
- På vilket sätt påverkar modersmålet elevers lärande?
- Hur påverkar modersmålet miljön i klassrummet?

I min undersökning lyckades jag få svar på mina frågeställningar som gynnar syftet. Alla intervjuer gick bra eftersom jag fick svar på frågorna till min undersökning. De teorier jag har beskrivet stämmer överens med lärarnas svar. Det finns ett starkt samband mellan modersmålsundervisningen och andraspråksinläringen, visar undersökningen. Enligt skolverket ”har undervisning på modersmålet positiva effekter för invandrarelevers identitet, sociala mognad, inläringen av svenska och andra ämneskunskaper” (Skolverket, 2010: 29). Läraren som intervjuades betonar att eleverna känner sig mer trygga när de får hjälp av modersmåls lärare, och att eleverna använder också modersmålet i det själva tänkandet, menar de. Krashan (2006) påpekar att modersmålet är det första språket man lär sig att tänka på. Lärarna och forskning har en gemensam punkt om att kunskapen går att överföra från modersmålet till svenska språket. Krashan (2006) hävdar också att man lär sig när man förstår budskapet och instruktionerna. Det är viktigt att eleverna får använda modersmålet i vissa situationer när de behöver uttrycka sig och då de pratar. I sådana fall har kodväxling stor betydelse men används inte alltid säger läraren. Om man har lärt sig ett språk först kan det gå lättare sedan att lära sig ett nytt språk. Andraspråket byggs på det första språket som är grunden. Forskning och lärare har visat att elever som kontinuerligt deltagit i modersmålsundervisning har högre betyg i kärnämnen och behärskar svenska språket bättre. Hyltenstam och Tuomela (1996) påstår att modersmålsundervisning är som ett stöd för inläring av andraspråk, i det här fallet svenska språket. Enligt forskarna är det obestridligt att ”inläring av svenskan, andraspråket, underlättas om barnet redan har en kvalificerad utveckling av sitt första språk... Om man vill underlätta inläringen av svenskan är det viktigt att barnets förstaspråk får en allsidig utveckling” (Hyltenstam& Tuomela, 1996:40). Modersmålet är av stor betydelse för språkinläringen hos eleverna i undersökningen men

också att modersmålet är en identitet. Enligt intervjuade lärare har eleverna som deltagit i modersmålsundervisningen tillgång till mycket mer än bara till språket.

De lär sig om ursprungslandet och det nya landet. Betydelsen av modersmålsundervisningen är till en stor hjälp för nyanlända elever i integrationsprocessen i den nya kulturen. Dessutom är studiehandledningen till stor hjälp för de nyanlända arabisktalande eleverna i undersökningen. I deras fall kan en modersmålslärare som kan både modersmålet och svenska språket underlätta integrationsprocessen i den svenska skolan. Modersmålsläraren kunde förklara allt som är nytt för eleven, från ordbetydelse, läxor, lek, olika regler, skolans organisation till rättigheter och skyldigheter som gäller i Sverige. Modersmålsläraren kunde också fungera som en förebild för eleverna. En vuxen person som fungerar bra i samhället med båda språken, arabiska och svenska, och som de är stolta över. Enligt Paulin (1993) är modersmålslärare ” identitetsbyggare, kulturbärare, kulturarvsöverförare, kulturtolk, förebild, identifikationsobjekt, kunskapsförmedlare, studiehandledare, kurator, terapeut, ofta en trygghet och fast punkt i tillvaron.” (Paulin, 1993:13). Undersökningen visade att ett bra samarbete mellan klassläraren och modersmålsläraren gjorde det möjligt att snabbare utreda behovet hos varje elev. Därför är formen för studiehandledning oerhört viktig. Ofta är det, på grund av finansiella ramar, dock inte alltid möjligt att organisera en studiehandledning på modersmålet som ger bra förutsättningar och bästa resultat för eleverna.

Stödet på modersmålet planerades efter elevens ankomst till svenska skolan och anpassades individuellt till varje elev. Modersmålsläraren deltog delvis i klassundervisningen och arbetade med eleven och till en viss del arbetade läraren med varje elev individuellt. Trots att inte alla modersmålslärare hade gemensamma planeringar med klasslärare lyfts det bra samarbetet fram samt vikten av tydlig kommunikation mellan lärarna och modersmålslärare och lyhörddhet från båda hållen. Enligt den intervjuade skolpersonalen beror ett bra samarbete mellan klassläraren och modersmålsläraren i stor utsträckning på personkemi och kompetens, inte alla studiehandledare har lärarutbildning och behärskar det svenska språket bra. Detta leder ibland till att man kan missförstå varandra.

De viktiga faktorerna för att vårda och utveckla elevens modersmål lyftas fram, till exempel trygghet, identitet, tillgång till ett andra språk. Genom ett bra utvecklat modersmålet lär sig eleverna snabbare andra språk och har mindre problem med det svenska språket. Modersmålet kan bli bra stöd i andraspråksinläringen, kan man säga. Utifrån min undersökning har jag fått en nära bild och djupare förståelse av hur modersmålet kan stödja tvåspråkiga elever att lära sig andra språk. Med detta i åtanke hade det varit intressant att genomföra en större undersökning kring modersmålsundervisningens stöd till elevers skolresultat och fundera på

följande; på vilket sätt bör man omorganisera modersmålsundervisningen, så att det förbättrar elevers skolresultat men också modersmålslärares arbetssituation?

7. Slutsatser

Jag har lärt mig mycket av undersökning som jag utfört med hjälp av min handledare, mina kurser och genom att samla idéer, material och genom att formulera ett ämne. Intervjuerna var positiva och väldigt givande. Det är en utmaning att skriva ett stort och viktigt arbete. Jag jobbade riktigt hårt för att klara det här arbetet på olika sätt. Jag samlade mycket material kring ämnet långt innan jag började skriva arbetet.

I undersökningen har jag kommit fram till flera synpunkter som jag beskriver nedan. Ämnet är brett men jag har försökt att begränsa mig och hålla mig till mina frågeställningar. Jag har arbetat med ämnet ur olika synvinklar och perspektiv. I resultatet i min undersökning är modersmåls lärarna och klasslärare överens om att modersmålet spelar en viktig roll hos tvåspråkiga elevers andraspråksinläring och att modersmålet är ett viktigt stöd för språkutvecklingen. Detta stämmer också överens med synpunkterna som nämnt i forskningen.

Här nedan listar jag som avslutning i kortfattade punkter vad de intervjuade lärarna anser. Det är kommentarer som alla stämmer överens med den senaste forskningen:

- Modersmålet underlättar andraspråksinläringen.
- Modersmåls lärare har stor betydelse för tvåspråkiga elever.
- Ett gott samarbete mellan klasslärare och modersmåls lärare är viktigt för andraspråksinläringen.
- Miljön i skolan spelar en viktig roll i elevens språkutveckling.
- Att ha en bra grund i modersmålet ger möjlighet till god språkutveckling.

8. Källförteckning

Forssell, Anna (red.) (2005) *Boken om pedagogerna*. Stockholm: Liber

Hyltenstam, K. & Tuomela, V. (1996) *Hemspråksundervisningen*. I Kenneth Hyltenstam, red: *Tvåspråkighet med förhinder? Invandrar- och minoritetsundervisning i Sverige*. 9 - 109. Lund: Studentlitteratur

Håkansson, G. (2003) *Tvåspråkighet hos barn i Sverige*. Lund: Studentlitteratur

Ladberg, G. (2000) *Skolans språk och barnets - att undervisa barn från språkliga minoriteter*. Lund: Studentlitteratur

Lpo94 (1994) *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet*. Stockholm: Skolverket

Skutnabb-Kangas, T. (1981) *Tvåspråkighet*. Lund: Liber Läromedel

Tingbjörn

Kvale, S. (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur

Kvale, S. Brinkman, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2 upp.

Studentlitteratur AB, Lund

Stukat, S. (2005) *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur

Paulin, Arja & Qamhawi, Oraib (1993). *Kultur i undervisning*. I skolverket. *Mer än ett modersmål*, s. 54-64. Stockholm: HLS förlag

Ladberg, Gunilla (2003). *Barn med fler språk- Tvåspråkighet och flerspråkighet i familj, förskola, skola och samhälle*. Stockholm: Liber.

Edith Harding & Philip Riley (1994) Den tvåspråkiga familjen, en handbok i tvåspråkighet. Uppsala: Förlaget Påfågeln

Ladberg, Gunilla (1999) Tvåspråkig, flerspråkig eller bara enspråkig. Lidingö: Pedagogik & språk cop.

Hargreaves, Andy (1998), Läraren i det postmoderna samhället, Lund: Studentlitteratur

<http://hd.se/landskrona/2007-10-17/modersmaalsundervisning/>

Elektroniska källor:

Tema modersmål, skolverket (2000) Hämtad från:

<http://modersmal.skolverket.se/index.php/grundskola>

Utbildnings departement (2009) Grundskoleförordning (1994: 1194) Hämtad från: <http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=1994:1194>
20/7

Krashan, S. D. (2006). Bilingual Education Accelerates English Language Development. Hämtad från:

http://www.sdkrashan.com/articles/krashan_intro.pdf

Skolverket (2010) Del 2- Bedömning och slutsatser: Förskoleverket, skolbarnsomsorg, skola vuxenutbildning. Rapport 350, hämtad från:

www.skolverket.se

kommentarer om kursplaner 2011:

<http://www.skolverket.se/publikationer?id=2591>

www.skolverket.se

SFS 2003:460 Lag om etikprövning av forskning som avser människor.

9. Bilaga 1

Intervju frågor

1. Berätta kort om dig själv, din utbildning, erfarenhet och ditt jobb!
2. Tycker ni att modersmålsundervisningen och studiehandledning är bra och har stor hjälp till tvåspråkiga elever?
3. På vilket sätt anser ni att modersmålet är en viktig väg för eleverna att lära sig andraspråk?
4. Finns det samarbete mellan ni, klasslärare och modersmålslärare? På vilket sätt jobbar ni?
5. Hur påverkar miljön på elevernas språkinlärning?
6. Spelar modersmålslärare någon roll på elevens trygghet i klassrummet?
7. Vad anser ni om studiehandledning, kan den utveckla svenskan hos tvåspråkiga elever?
8. Påskyndar modersmålet/ studiehandledningen andraspråksinlärning hos tvåspråkiga elever?

